

الله حکم الرحمن

جان بر سر پیمان

(جلد دوم)

زندگینامه شهدای نظامی سازمان عقیدتی سیاسی ارتش

(ادارات عقیدتی سیاسی نیروی پدافند هوایی، نیروی هوایی و نیروی دریایی ارتش)

نویسندهان:

علی محمد گودرزی

اصغر سهندی

«تبیین نقش سازمان عقیدتی سیاسی ارتش در دفاع مقدس»

سرشناسه	گودرزی، علی محمد - ۱۳۲۸
عنوان و نام پذیدآور	جن بر سر پیمان / نویسندهان عقیدتی سیاسی آجا، انتشارات، ۲ -
مشخصات ثمر	تهران: سازمان عقیدتی سیاسی آجا، انتشارات، ۲ -
مشخصات ظاهری	ج: مصور، عکس، نمونه.
شابک	دوره: ۷۳-۷ - ۷۶۵۱-۷۶۵۱-۷۴-۴؛ ج: ۱: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۵۱-۷۴-۴؛ ج: ۲: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۵۱-۷۴-۴
وضعیت فهرستنوسی	فیبا
پادلش	: کتابنامه.
مندرجات	: ج. ۱. زندگینامه شهدای نظامی سازمان عقیدتی سیاسی ارتش (اداره عقیدتی سیاسی نزاجا و حوزه مرکزی سازمان)، - ج. ۲. زندگینامه شهدای نظامی سازمان عقیدتی سیاسی ارتش (ادارات عقیدتی سیاسی نیروی پدافند هوایی، نیروی هوایی و نیروی دریایی ارتش)
موضوع	: سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران -- شهیدان Sazeman Aqidati Siyasi Artesh Jomhuri Eslami iran -- Martyrs
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- شهیدان -- سرگذشتمنه Iran-Iraq war, 1980-1988 -- Martyrs -- Biography
موضوع	: شهیدان -- ایران -- سرگذشتمنه Martyrs -- Iran-- Biography
شناسه افزوده	: شهیدان -- ایران -- وصیت‌نامه‌ها Martyrs -- Iran-- Wills
شناسه افزوده	: سهندی، اصغر - ۱۳۴۳
ردہبندی کنگره	: سازمان عقیدتی سیاسی آجا، انتشارات DSR ۱۶۲۵
ردہبندی دیوبی	: ۹۵۵/۰۸۴۳-۹۷۱-۹۲۹۲۰
شماره کتابشناسی ملی	: اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

جان بر سر پیمان (جلد دوم) زندگینامه شهیدای نظامی سازمان عقیدتی سیاسی ارتش (اداره پدافند هوایی، نیروی هوایی و نیروی دریایی ارتش)

- نویسندهان: علی محمد گودرزی، اصغر سهندی
- ویراستار: سید محمد تقیی
- طراحی جلد و صفحه‌آرایی: حمید وطن خواه
- ناظر چاپ: محمداناصر بیاتی
- نوبت و سال چاپ: اوّل/ ۱۴۰۲
- شمارگان: ۳۰۰ نسخه
- بهای: ۱۸۰,۰۰۰ تومان
- شابک جلد دوم: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۵۱-۷۴-۴
- شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۵۱-۷۳-۷
- ناشر: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

نشانی: تهران - صندوق پستی ۳۲۷۶ - ۱۶۷۶۵ نشانی: تهران - صندوق پستی ۳۲۷۶ - ۱۶۷۶۵

معاونت فرهنگی و روابط عمومی (اداره فرهنگی و انتشارات) وبگاه: www.aja.ir

تلفن: ۸۱۹۵۹۳۸۱ و ۸۸۴۷۵۵۰ نشانی: الکترونیکی: ajapub@yahoo.com

مرکز توزیع محصولات فرهنگی ارتش: ۲۲۹۳۹۱۲۴

فهرست

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۹
■ فصل اول: شهدای نظامی اداره عقیدتی سیاسی نیروی پدافند هوایی ارتش	۱۷
○ پایوران	۱۹
۱. استواردوم شهید عبدالله دهقان طرزه (۱۳۵۹/۷/۱)	۱۹
۲. همافریکم شهید محمد حمزه (۱۳۶۲/۱/۲۲)	۲۵
۳. استواریکم شهید رمضان مبارکی (۱۳۶۴/۴/۲۰)	۳۳
۴. استواریکم شهید سیدحسین میرمرتضوی (۱۳۶۵/۳/۱)	۴۱
۵. ستونیارسوم شهید محمد عرب (۱۳۶۵/۱۰/۳)	۴۹
۶. ستونیارسوم شهید محمدمباقر مهوری حبیب‌آبادی (۱۳۶۵/۱۱/۸)	۵۵
۷. گروهبان یکم شهید ابراهیم خوبدل پلله‌رود (۱۳۶۶/۱/۲۱)	۶۳

۷۳	■ فصل دوم: شهادای نظامی اداره عقیدتی سیاسی نیروی هوایی ارتش
۷۵	○ پایوران
۷۵	۱. استواریکم شهید داود فاضلی سفیدهخوان (۱۳۶۱/۲/۱۰)
۸۳	۲. کارمند شهید علی اکبر توکلی پخشایش (۱۳۶۱/۲/۲۴)
۹۱	۳. همافریکم شهید سید حسینعلی افتخاری (۱۳۶۲/۸/۲)
۱۰۱	۴. سروان شهید دادش عبدالله (۱۳۶۲/۸/۴)
۱۰۷	۵. همافردوم شهید نصرت الله مصطفی (۱۳۶۲/۸/۵)
۱۱۵	۶. استواریکم شهید غلامرضا محمد علیزاده (۱۳۶۲/۸/۸)
۱۲۲	۷. استواریکم شهید باقر بوزاده (۱۳۶۲/۱۲/۱۰)
۱۳۱	۸. کارمند شهید حسین خادم الحسینی (۱۳۶۴/۱/۱۲۲)
۱۳۹	۹. سرگرد خلبان شهید ابوالفضل اسدزاده (۱۳۶۴/۱۱/۲۴)
۱۵۳	۱۰. ستون دوم شهید ستار صالحی (۱۳۶۴/۱۲/۲۵)
۱۶۱	۱۱. همافریکم شهید غفور شریفی شهریور (۱۳۶۵/۱/۶)
۱۶۹	۱۲. سروان شهید محمد حسن گزمه (۱۳۶۵/۱۰/۴)
۱۷۷	۱۳. سرهمافردوم شهید محمد حاجی محمدی (۱۳۶۵/۱۰/۲۶)
۱۸۹	۱۴. سروان شهید محمد عبدالی حیدری (۱۳۶۵/۱۰/۲۶)
۱۹۹	۱۵. ستونیار دوم شهید سید رضا باقری (۱۳۶۵/۱۱/۳)
۲۰۹	۱۶. ستونیار سوم شهید حسین فروزانفر (۱۳۶۶/۱۱/۲۹)
۲۱۷	۱۷. استواریکم شهید محمد معظمی گودرزی (۱۳۶۶/۱۱/۲۹)
۲۲۷	۱۸. کارمند شهید کاظم زکیزاده بافقی (۱۳۶۶/۱۱/۲۹)

۱۹. سروان شهید سیدعلی اکبر نصیرزاده‌شیرازی (۱۳۶۷/۵/۷) ۲۳۳
۲۰. سرهنگ شهید علی اصغر مشیری (۱۳۸۰/۱/۵) ۲۴۳
۲۱. ..... ۲۵۳

○ وظیفه‌ها

۱. سربازیکم وظیفه شهید سعید میرچی (۱۳۶۱/۱/۳) ۲۵۳
۲. سربازیکم وظیفه شهید سید عبدالحسین امینی (۱۳۶۱/۴/۲۳) ۲۶۱
۳. سربازیکم وظیفه شهید احمد خلجنامقدم (۱۳۶۶/۱۱/۲۹) ۲۶۹
۴. سربازیکم وظیفه شهید مصطفی علی (۱۳۶۶/۱۱/۲۹) ۲۷۵
۵. سربازیکم وظیفه شهید محمدرضا یعقوب‌زاده (۱۳۶۶/۱۱/۲۹) ۲۸۱
۶. سربازیکم وظیفه شهید محمد رضا صادقی (۱۳۶۶/۱۱/۲۹) ۲۸۵
۷. سربازیکم وظیفه شهید بهروز خوشبخت (۱۳۶۶/۱۱/۲۹) ۲۹۱

■ فصل سوم: شهدای نظامی اداره عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی ارتش

۱. کارمند شهید محمد آیسواران (۱۳۶۰/۱۱/۱۲) ۲۹۵
۲. کارمند شهید حسن رزمجو (۱۳۶۳/۱۲/۲۶) ۲۹۷
۳. ناخدا سوم شهید علی اصغر سلیمانی (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۱۳
۴. ناخدا سوم شهید حسین مهنانی (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۲۱
۵. ناخدا سوم شهید علیرضا ارسطویان (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۲۹
۶. ناویان یکم شهید محمدیاقر بابارشانی (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۳۷
۷. ناویان یکم شهید مهدی صادقی (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۴۳

۸. کارمند شهید محمدحسین مقصودی (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۵۱
۹. کارمند شهید محمد علی بخشی (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۵۷
۱۰. کارمند شهید روح الله احمدوند (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۶۵

○ **وظیفه‌ها** ۳۷۱

۱. ناوی یکم وظیفه شهید بهنام سلیمی ایزدموسی (۱۳۶۳/۳/۱۷) ۳۷۱
۲. ناویان سوم وظیفه شهید علی علیزاده تبریزی (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۷۷
۳. ناوی یکم وظیفه شهید علیرضا حمامیان قمصری (۱۳۸۴/۹/۱۵) ۳۸۵

■ فهرست الفایی (جلد دوم) ۳۹۱

■ فهرست الفایی ۱۱۰ شهید نظامی سازمان اوقافی سیاسی ارتش ۳۹۱

■ منابع و مأخذ ۳۹۹

پیشگفتار

عاشقان حون عهد با جاتان کنند

جان شیرین بر سر بیمان کنند

نظام نویای جمهوری اسلامی ایران از بد و استقرار، با چالش‌ها و مشکلات فراوانی رو به رو شد. دشمنان انقلاب اسلامی، وقتی هنافع خویش را از دست رفته دیدند، به هر بهانه‌ای برای سرنگونی نظام اقداماتی کردند که بر شمردن آنها در این مقال نمی‌گنجد.

مردم به پا خاسته و انقلابی ایران اسلامی که به تاریخی از زیر سلطه نظام مستبد ستم‌شاهی رها شده بودند، با جان و دل، پای انقلابی که کرده بودند. ایستادند و از این دستاوردهای گران‌سنج دفاع و نقشه‌های شوم بدخواهان را نقش برآب کردند. ملت پیروز و سریلانه ایران در تمام برده‌های خوف و خطر، برای حفظ استقلال کشور و قطع وابستگی به مستکبران جهانی، تمام‌قد در صحنه حاضر بود. مسئولان نظام نیز به پشت‌وانه چنین مردمی فداکار، در عرصه‌های بین‌المللی و دیپلماسی، قاطعانه در برابر زیاده‌خواهی‌های سردمداران کفر و استکبار مقاومت می‌کردند.

دشمنان وقتی دیدند توطئه‌ها، ترورها، غایله‌های تجزیه طلبانه، درگیری‌های قومی و قبیله‌ای، کودتاها نافرجام و صدها نقشه برآندازی، بر پیکره مقاوم جمهوری اسلامی ایران کارگر نمی‌افتد و این نهال نویا، رفته‌رفته در حال تومند شدن است. طوری که تبر زهر‌آگین آنها توان قطع کردنش را ندارد. طرحی شوم درانداختند. آنها مزدوری خودفروخته و جاهطلب، چون صدام را که داعیه رهبری و سیاست عرب منطقه و غرب آسیا (خاورمیانه) را در سر داشت، تحریک کردند تا به ایران اسلامی حمله نظامی کند.

رژیم بعد عراق از ابتدای سال ۱۳۵۸ گهگاه، تحرکاتی تجاوزکارانه در مرزهای جمهوری اسلامی ایران داشت و در برخی موارد نیز مرزداران ما را اسیر میکرد و یا به شهادت میرساند. طوری که «از تاریخ سیزده فروردین ۱۳۵۸ تا شروع رسمی و همه‌جانبه جنگ در شهریور ۱۳۵۹، جمعاً ۶۳۶ مورد تجاوز و نقض حریم زمینی، هوایی و دریایی در ارتباط با مرزهای جمهوری اسلامی ایران داشته است.»^۱

صدام پس از این تحرکات، با حمایت و چراغ‌سیز استکبار جهانی و همکاری تعدادی از کشورهای منطقه، حمله نظامی گسترده را در دستور کار قرار داد. آنها در تحلیل خود به این نتیجه رسیده بودند که ارتش ایران پس از انقلاب بهشدت ضعیف شده و تاب مقاومت در برابر هجوم برق‌آسای آنها را نخواهد داشت.

ارتش در آن موقع سامان درستی نداشت. در آن تصفیه صورت گرفته بود، فرماندهانی هم که باقی مانده بودند، به دلیل چنددستگی و جندصدایی در ارتش و مبهم بودن اوضاع، توان تصمیم‌گیری و خطرپذیری را نداشتند. اغلب نیروهای رده پایین ارتش نیز - بهسبب تبلیغات مسموم احزاب و سازمان‌های معاند که در ارتش رخنه کرده بودند، و اتحلال ارتش یا ایجاد ارتش بی‌طبقه توحیدی را در بوق و کرنا میکردند - اطاعت‌پذیری لازم را از فرماندهان نداشتند. برخی مسئولان نظام نیز با این استدلال که انقلاب اسلامی سر جنگ با کسی ندارد، پرداختن به امور نظامی و توسعه تجهیزات دفاعی را به‌عمد یا غیرعمد، اولویت خود نمی‌دانستند.

در چنین شرایطی (از سال ۱۳۵۸) اداره سیاسی ایدئولوژیک ارتش با فرمان حضرت امام خمینی «ره» ایجاد شد تا ارتش انقلاب را از بُعد معنوی و مکتبی متحول و آن را در تراز یک ارتش انقلابی و بصیر، در جهت آرمان‌های انقلاب اسلامی سازد. این اداره که بعدها نام سازمان عقیدتی سیاسی بر خود گرفت، برای دست‌یابی به این هدف، با پهنه‌گیری از روحانیون فاضل و انقلابی حوزه‌های علمیه که داوطلبانه، خدمت در ارتش را برمی‌گزیدند و جذب نیروهای ارتضی مؤمن از

۱. اسرای عراقی با میهمان، محمدحسن حبیبان، شداب عسگری، ساحدام، ۱۳۹۱، ص. ۳۶.

بدنه ارتش، شالوده سازمان عقیدتی سیاسی را بنا نهاد. اما به دلیل اوضاع حاکم بر ارتش ان دوز که شمهای از آن ذکر شد، پذیرش این نهاد انقلابی در ارتش خیلی هم باسهولت و آسانی همراه نبود. در بد امر، سازمان عقیدتی سیاسی ارتش با مشکلات عدیدهای مواجه بود که می‌باشد آنها را یکی پس از دیگری رفع می‌کرد. اهم این مشکلات را می‌توان در سه مورد خلاصه کرد:

مشکل اول، حفظ موجودیت و مانایی ارتش بود. نیروهای ضد انقلاب در درون و بیرون از ارتش، خواستار انحلال ارتش و تشکیل ارتشی خلقي و ملي و تصفیه اکثر کارکنان آن بودند. پدیدآورندگان این نهاد انقلابی در ارتش و دست‌اندرکاران آن، به خوبی می‌دانستند که این نوع برخورد با ارتش، جز تحقق خواست دشمنان انقلاب و از هم پاشیدگی ارتش، دستاورد دیگری ندارد. از این‌رو، با عزمی جزم و با الهام گرفتن از رهنمودهای معمار بیان انقلاب اسلامی و ابرام و پاشاری نمایندگان امام در سورای عالی دفاع و ارتش، بهویژه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ارتش را حفظ و برای تحول آن از لحاظ اعتقادی و مکتبی اسپار ورزیدند تا اینکه سرانجام، این تحولنه شوم در نطفه خنده شد.

مشکل دوم این بود که عواملی در ارتش با تحریک عناصری مغرض و معاند در خارج از ارتش، مرتب القاء می‌کردند که تشکیل چنین سازمانی در ارتش نه تنها در جهت حفظ و انسجام ارتش نیست، بلکه سپردن نظامیان به جوشهای اعدام و گذراندن آنان از دم تبع است. حتی برخی پا را از این فراتر گذاشتند، نقشی چون ساواک و یا خداطلاعات در ارتش را کارکرد این نهاد مطرح می‌کردند.^۲ این القاتات نایه‌جا باعث شده بود که خیلی از نظامیان و فرماندهان در تشکیل سازمان عقیدتی سیاسی دچار شک و دودلی شوند. به همین علت،

۲. شفید حجت‌الاسلام محمد نوری خواه سرپرست دایرة سیاسی ایدنلوژیک ستاد آجا در سال ۱۳۶۱، درباره مشکلات اولنده نهاد عقیدتی سیاسی در ارتش، طی مصاحبه‌ای با مجله صفحه می‌کوید: «سو، نفاهمه‌هایی که در بعضی موافق پیش می‌آید و فکر می‌کنند که سیاسی ایدنلوژیک مثل بعضی از ادارات زمان طاغوت می‌مند، درحالی که بیند گفته شود که سیاسی ایدنلوژیک، سیاست و عقیده اسلام را می‌خواهد عرضه نماید و هیچ آرزوی فکری نیست که از عقیده و سیاست اسلام بمدور باشد... حال برادران و خواهران که بعضی از موقع برایشان سوءتفاهمنشی ایجاد می‌شود، بیانند سوال بکنند و هیچ اشکالی ندارد» صفحه شماره ۳۶، آذر ۱۳۶۱، جن عز

از خود رغبتی برای همکاری با این نهاد انقلابی نشان نمی‌دادند. مستولان سازمان عقیدتی سیاسی ارتش با ارتباطات، نشست‌ها، سخنرانی‌ها و روشنگری‌های عالمانه و اقناع کننده، به تدریج توافق نهاد این طرز تفکر را از ذهن ارتشیان مردد و مشکوک بزدایند و جای آن، اعتماد، همدلی و همراهی بنشانند.

مشکل سوم که شاید خیلی به چشم نمی‌آمد ولی خطر آن به مرأت بیشتر از دو مشکل قبیل بود، وجود عناصری نفوذی و تندری در انجمن‌های اسلامی^۳ بود که با انگیزه‌های مختلف در این انجمن‌ها - که قرار بود یار و همراه سازمان عقیدتی سیاسی باشند - خردیه بودند و تیشه به ریشه این نهاد می‌زدند. هرجا هم که دستشان رومی شد و بنای حذف یا برخورد با آنها گذاشته می‌شد، فریاد و اسلامای آنها گوش فلک را پر می‌کرد. دست‌اندرکاران سازمان عقیدتی سیاسی ارتش با کمک عناصر مؤمن و انقلابی خود انجمن‌های اسلامی، در صدد برآمدند که خانه‌تکانی کرده، مجموعه‌های اسلامی موجود در ارتش را از لوث وجود این عناصر پاکسازی کنند. اما کار به این اسانی نبود تا اینکه از حضرت امام استمداد طلبیده شد و ایشان نیز در یک حکم قاطع و انقلابی، دستور پاکسازی و تصفیه انجمن‌های اسلامی را صادر فرمودند.

این حکم، زمینه‌های جراحی و سپس ادغام انجمن‌های اسلامی یگان‌های ارتش در سازمان عقیدتی سیاسی را فراهم کرد. چرا که بلافاصله از سوی مدیریت تحقیق و ارزیابی اداره سیاسی

^۳. اعضای انجمن‌های اسلامی در ارتش از کارکنان مذهبی، دلسوز و متعهدی بودند که اکثرشان نیز سابقه مبارزاتی با رژیم خانعوت داشتند. این فراد پس از پیروزی انقلاب به صورت خودجوش و با الگوبذیری از نهادها و سازمان‌های خارج از ارتش، انجمن‌های اسلامی را در ارتش شکل دادند. آنها در صدد بهادرنم کردن فرهنگ و ارزش‌های اسلامی در ارتش بودند و در این زمینه خدمات ارزشمندی نیز انجام ندادند. اما افرادی فرست طلب، نفوذی و تندری هم در این انجمن‌ها رخنه کرده بودند که عملکردی خلاف نیت بنیانگذاران آنها داشتند. به تدریج و با کمک اعضای انجمن اسلامی و نهاد عقیدتی سیاسی، این افراد شناسایی و طرد شدند پس از مدتی نیز انجمن‌های اسلامی در تشکیلات عقیدتی سیاسی ادغام و اکثر نیروهای معهد و مؤمن آنها در این نهاد مشغول خدمت شدند.

ایدئولوژیک ارتش، اطلاعیه‌ای در این مورد صادر و امر تصفیه عناصر ناهمگون با عقیدتی سیاسی را به اجرا درآوردند.^۴

این شرایط حاکم بر ارتش و جامعه بود که صدام و اربابانش را به این تحلیل رسانده بود که ارتش ایران تضعیف شده و انسجام لازم را ندارد و او خواهد توانست با حمله به ایران، در مدت زمان کوتاهی این کشور را به اشغال خود درآورد. اما این تحلیل از انقلاب و ارتش ایران تحلیل درستی نبود. ارتش شاید مشکلاتی در درون داشت. ولی به اندازه کافی قوی بود و نیاز به نیرویی انجیزشی داشت تا ظرفیت و توانش را منسجم کند و برای دفاع از وطن به میدان بیاورد.

امام خمینی «ره» که ارتش را قبل از انقلاب و پس از آن از مردم می‌دانستند و همیشه از آن حمایت کرده بودند، این‌بار نیز در پیامی که در روز دوم جنگ خطاپ به ملت ایران و نیروهای مسلح صادر فرمودند، از ارتش پشتیبانی و از خدمات ارتشیان قدردانی کردند. ایشان در این پیام، تضعیف نیروهای مسلح را عقلاء و شرعاً حرام و کمک به ضدانقلاب عنوان کردند و اطاعت از شورای فرماندهی را واجب شمردند.^۵ با این پیام، امام به ارتش هویت دادند و روحیه و انگیزه ارتشیان را به طرز شگرفی مضاعف کردند.

در پی فرمان امام، ارتش با انسجام و اتحاد درونی خود و با یاری نیروهای سپاهی و مردمی، شجاعانه در مقابل تجاوز دشمن تا دندان مسلح ایستاد و در زمان کوتاهی توانست پیشروی عراق را سد و در خیلی از جبهه‌ها آن را زمین گیر کند. درباره شرح دلاور مردمی‌های ارتش در دفاع مقدس، زیاد گفته و نوشته شده است که فعلاً موضوع بحث ما در این مختصر نیست. در اینجا موضوع بحث، برشی از تاریخ جنگ برای تبیین نقش سازمان عقیدتی سیاسی ارتش در دفاع مقدس است که درباره آن کمتر گفته و یا نوشته شده است.

^۴. ر.ک. صفحه ۲۵، ۲۵ دی ۱۳۶۰، ص ۷۷ «این اطلاعیه در قالب یک مقاله نسبتاً طولانی است که با تمسک به فرمایشات حضرت امام و حنود اختیارات قانونی خود، در صدد تبیین و تشریح این امر برمی‌آید»

^۵. ر.ک. صحیفه امام، ج ۱۳، ص ۲۲۸.